

ВОЗНЯКУ ДМИТРУ КОСТЯНТИНОВИЧУ — 70

Він народився конструктором. Напевне мріяв конструювати літальні апарати, бо півстоліття збирає книги про літаки і хотів навчатися на механічному факультеті. Безпомилково на звук визначає марку літака, коли той заховався за хмарами. Натомість йому довелось конструювати камери і прилади, що допомагають проникати у таємниці глибин Землі, аж до верхньої мантиї.

Майстерність була властива всім українцям, що проживали на Лемківщині, де 22 листопада 1938 р. народився наш ювіляр. У 1945 р. ці землі після операції "Вісла" відійшли до Жешівського воєводства Польщі, а велику родину Возняків забрали від їхніх облаштованих домівок і волею "батька народів" розкидали по Україні. Дмитрові батьки з трьома дітьми після двох років поневірянь осіли у передмісті Львова. З цим містом пов'язані найкращі спогади шкільних і університетських років ювіляра. Тут він розпочав свою наукову кар'єру, тут знай-

шов своє друге захоплення — флюїдні включення у мінералах, які відтіснили літаки на другий план.

Обставини так склалися, що замість механіко-математичного Дмитро потрапив у групу геохіміків геологічного факультету Львівського держуніверситету ім. Івана Франка, який закінчив у 1960 р. За оцінкою академіка В. С. Соболева, одного з вчителів Дмитра Возняка, ця група була найсильніша за час його викладацької роботи в Львівському університеті. Досить сказати, що серед геохіміків-випускників є шість докторів і значно більше кандидатів наук, так що позмагатися під час навчання було з ким. Деякі проблеми зі здоров'ям не дозволили молодому випускнику поїхати за призначенням у Казахстан. Він залишився працювати на геологічному факультеті, в якому був досить сильний науково-дослідний сектор. Волинська експедиція Львівського наукового товариства, в якій Д. Возняк розпочав свою трудову кар'єру, на все життя прив'язала його до камерних пегматитів, на Волині він знайшов свою другу половинку.

Йому пощастило — доля звела молодого допитливого випускника з конструктивним мисленням і вмілими руками з таким самим за характером, але вже досвідченим вченим. Володимир Антонович Калюжний на той час вже був всесвітньо відомим дослідником включень, автором монографії "Методи вивчення багатофазових включень у мінералах", що виділявся новаторським підходом, впровадженням нових методів і пошуком методик для вивчення включень. Такий учень, як Дмитро Возняк, був для нього справжньою знахідкою. Дуже скоро його

прізвище постійно зустрічається поруч з прізвищем В. Калюжного в наукових статтях, що відразу ставали класичними. До того часу, як учень зібрався вступити до аспірантури, він уже був не менш відомим, ніж його вчитель.

Аспірантура під керівництвом академіка Є. К. Лазаренка фактично була справою формальною. Вже через рік (в 1971 р.), достроково, Д. Возняк захищає кандидатську дисертацію на тему: "Физико-химическая характеристика минералообразующих растворов периода формирования занорыша пегматитов Вольни (по включениям в минералах)". Його залишають працювати у недавно створеному відділі регіональної і генетичної мінералогії, який у 1972 р. знайшов свою остаточну прописку в Інституті геохімії і фізики мінералів АН УРСР (нині Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення (ІГМР) ім. М. П. Семененка НАН України). Створений за ініціативи академіка Є. К. Лазаренка і під його керівництвом відділ мав бути осередком новітніх методів дослідження мінералів. На Д. Возняка було покладене створення лабораторії мінералофлюїдології (або термобарогеохімії) для дослідження флюїдних включень у мінералах, з чим він успішно справився. Навряд чи знайдеться ще одна така людина, якій було б під силу те, що він тоді зробив. Він був одночасно і дослідником, і вчителем (кадри ще були зовсім "зелені"), а найголовніше — винахідником, конструктором, випробувачем власної апаратури.

У ті часи апаратуру для дослідження включень не можна було купити і за кордоном, бо молода наука стрімко випереджала приладобудування. Та за короткий строк завдяки старанням енергійного керівника (формально — молодшого наукового співробітника) лабораторія була укомплектована високоточними нагрівальними камерами у діапазоні 20–600 і 20–1600 °С та охолоджувальними камерами, де у якості кріоагента використовува-

ли зріджений азот (діапазон від 150 до –196 °С) і гелій (до –250 °С і нижче). Лише першу з них було названо камерою конструкції В. А. Калюжного, всі інші — власні дітища Д. Возняка. Всі конструкції робилися методом проб і помилок, тому так би мовити серійній моделі передувало безліч моделей експериментальних. Вони досі зберігаються у лабораторії і цілком заслуговують на те, щоби стати експонатами у майбутньому музеї мінералофлюїдології.

А скільки праці було вкладено у газовохроматографічний аналіз! Серійні моделі газових хроматографів, навіть прилаштовані для дослідження флюїдів із включень, не відповідали потребам науки. Із блоків, списаних і підібраних буквально на смітниках, Дмитро Костянтинівич власними силами виготовив ряд приставок, що давали змогу з однієї наважки на одному сорбенті визначати всі найважливіші газові компоненти флюїдних включень і таким чином оперувати не лише відносними, але й абсолютними значеннями вмісту летких компонентів.

Дмитро Возняк не лише конструктор, перш за все він дослідник. Його наукові здобутки широко відомі, про них можна дізнатися з понад двох сотень наукових праць і з монографії "Мікровключення та реконструкція умов ендегенного мінералоутворення", що недавно випустило видавництво "Наукова думка" (див. наступний випуск МЖ), але ніде не сказано, яким чином досягнуто цих результатів. Адже саме завдяки апаратурі власної конструкції вивчення включень було підкріплене "мірою і числом". Як наслідок — ціла низка реконструкцій умов мінералоутворення: від золоторудного процесу до кімберлітоутворення. Ці наукові досягнення лягли в основу його докторської дисертації "Флюїдні включення у мінералах як індикатор ендегенного мінералоутворення", яку Д. К. Возняк блискуче захистив у 2003 р.

Дмитро Костянтинович людина не амбіційна і в адміністратори ніколи не прагнув. Доля розпорядилася так, що йому прийшлося очолити відділ регіональної та генетичної мінералогії, до створення лабораторної бази якого

він доклав стільки зусиль. З його боку це був подвиг. Він взяв на себе цей тягар в ім'я науки, перед пам'яттю академіка Є. К. Лазаренка, прагнучи зберегти створений ним відділ, і несе його з честю. Так тримати!